

Lévai Katalin - Kiss Róbert

Nők a közéletben

Parlamenti és önkormányzati választások, 1998.

Amikor azt vizsgáljuk, milyen eredménnyel szerepeltek a női jelöltek az 1998. évi választásokon, bevezetésképpen érdemes lenne kitérnünk arra, vajon jelen van-e a nők és a férfiak közötti esélyegyenlőség ügye a választási programokban, és ha igen, milyen megfogalmazásban. Érdemes megvizsgálunk azt is, tükröződik-e a pártok politikájában az az igény – ami különösen a női civil szervezetek körében érzékelhetően növekszik –, hogy több nőt kellene közvetlen politikai részvételre ösztönözni. Ezekre a kérdésekre mindenekelőtt a parlamenti pártok választási programjainak elemzésével, valamint jelölt-listáik összetételének vizsgálatával kaphatnánk megalapozott választ.

1998-ban már a legtöbb párt program-dokumentumában “megjelentek a nők”. A pártok az úgynevezett nőkérdést általában beillesztik valamely hagyományos társadalmpolitikai részterület összefüggésébe: jellemzően szociális, család- vagy foglalkoztatáspolitikai kérdésként kezelik, esetleg a nőkkel szemben megnyilvánuló diszkrimináció problémájára koncentrálnak az emberi jogokról szóló fejezetben foglalkoznak vele. A hazai pártprogramokban a tartalom és a szöveggörnyezet arra utal, hogy a “nőkérdés” ma még inkább csak formálisan jelenik meg, és sokszor azért kerül a programba, mert az utóbbi időben gyakran beszélnek róla, és az Európai Unióhoz való csatlakozásra várva egyébként is megkerülhetetlen téma.

Az utóbbi években egyébként a nemek közötti esélyegyenlőség gondolata egyre népszerűbb szlogen lett: a kultúrához, oktatáshoz való hozzájutás esélyegyenlősége, a régiók és a különböző társadalmi csoportok közötti esélyegyenlőség majd minden programban megjelenik, s az emberek közötti általános esélyegyenlőség mint alkotmányos, emberi jogi alapelv is megfogalmazódik.

A programok sok mindent elmondanak egy-egy párt értékrendjéről, ám a választópolgár aligha olvassa el a hosszú, sokszor elég nehézkes szövegeket. Még a legodaadóbb párthívek között is kevesen voltak azok, akik valóban a programok ismeretében és azok alapján döntöttek. A pártok a választókat a hagyományos kampányeszközökkel igyekeznek befolyásolni, a televíziós kampányműsorok, a plakátok és szórólapok üzenete és képi világa viszont nem tükrözi azt, hogy a programokban gyengén és korlátozottan, de mégiscsak megjelenik a nők és férfiak esélyegyenlősége.

A pártok jelölt-kiválasztási politikája megerősítette a programok nyomán kialakult kételyeinket. Ugyan két párt is nyilvánosságra hozta azt, hogy a jelöltek kiválasztásakor a nők részvételének növelésére törekszik, az egyéni választóköretek jelöltjei között végül összességében mégsem lett lényegesen magasabb a nők aránya.

1. táblázat

A parlamenti pártok egyéni jelöltjei nemek szerinti megoszlása 1994-ben és 1998-ban (%)

	1994		1998	
	Nő	Férfi	Nő	Férfi
FIDESZ-MPP	8	92,0	9,5	90,5
FKGP	5,7	94,3	9,1	90,9
KDNP	8,6	91,4	16,4	83,6
MDF	8	92,0	7,5	92,5
MDNP	-	-	11,7	88,3
MSZP	9	91,0	8,7	91,3
SZDSZ	10,3	89,7	13,6	86,4
Összesen	8,3	91,7	10,9	89,1

Megjegyzés: Közös listák esetén csak az adott párt saját jelöltjeit és az általuk javasolt jelölteket figyelembe véve¹

---

¹ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

2. táblázat

A nők és férfiak aránya a pártok országos listáin 1998-ban (%)²

Együtt Magyarországért Unió	13,7	86,3
FIDESZ-MPP	10,3	89,7
FKGP	14,9	85,1
KDNP	19,5	80,5
MDF	7,7	92,3
MDNP	11,8	88,2
MIÉP	9,0	91,0
MSZP	18,4	81,6
Munkáspárt	19,4	80,6
Nemzetiségi Fórum	12,5	87,5
SZDSZ	21,8	78,2
Új Szövetség	14,3	85,7

Nem indokolt messzemenő következtetéseket levonni ezekből az adatokból, hiszen a jelöltlisták nemek szerinti összetétele aligha tudatos politika eredménye. Mind az egyéni választókerületekben induló jelöltek kiválasztásának, mind a területi és országos listák összeállításának tapasztalatai azt mutatják, hogy a nők aránya a jelöltek között merőben esetleges. Ha összevetjük a női jelöltek arányát és a pártok esélyeit, azt tapasztalhatjuk, hogy a nők aránya a legnagyobb esélyeseknél alig változott, akár foglalkozott a pártprogram a női esélyegyenlőség kérdésével, akár nem. Ez ugyancsak megerősíti, hogy alig van összefüggés a pártok programja, kampánya és jelöltállítási gyakorlata között. Mindennek – egyebek mellett - a legfontosabb következménye az, hogy **továbbra sincs olyan képviselő, aki mandátumát kifejezetten annak köszönhetné, hogy “női programmal”, a női választókat megszólítva jutott a parlamentbe.**

Az országgyűlési választások eredménye

A választások eredményei megerősítették azt a nem túl biztató képet, ami a jelöltek összetételének vizsgálata alapján alakult ki: azok a pártok, amelyek jelöltjei között a legnagyobb arányban voltak nők, be sem jutottak a parlamentbe (KDNP, MDNP), vagy csak nagyon kevés mandátumot szereztek (SZDSZ). Kismértékben ugyan, de csökkent az egyéni választókerületben és a területi listákon mandátumot szerzett képviselők aránya, ami azt mutatja, hogy a helyi jelöltállításban változatlanul rosszak a nők pozíciói, és nem sikerült előbbre lépniük hátrányaik ledolgozásában – a helyi választási kampányok anyagi és szervezési terheit továbbra is a férfiak vállalják könnyebben. A nők kevesebb pénzt és kevesebb időt tudnak kampányukra áldozni. Férfi politikusok

---

² Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

esetében sosem merül fel az a kérdés, hogy össze tudják-e egyeztetni politikai tevékenységüket a családi kötelezettségekkel.³

Így továbbra is igen kicsi az esély arra, hogy a parlamentbe beválasztott nők “női lobbí” alakításába fogjanak, hiszen mandátumuk most is elsősorban a frakciójukon, pártjukon belül megszerzett pozíciójuktól függ, és a választók sem fogják számon kérni tőlük a női érdekek képviselését.

3. táblázat

A nők száma és aránya az országgyűlésben 1990-1998.

	1990		1994		1998	
	Nők száma	%	Nők száma	%	Nők száma	%
FIDESZ-MPP	2	9,0	1	5,0	10	6,7
FKGP	3	6,8	2	7,7	4	8,3
KDNP	1	4,7	1	4,5	-	-
MDF	7	4,2	6	15,8	1	5,9
MIÉP	-	-	-	-	1	7,7
MSZP	5	15,1	22	10,5	14	10,5
SZDSZ	8	8,6	11	16,0	3	12,5
Összesen	26	7,0	43	11,1	33	8,5

³ A közéleti szerepet vállaló nők és férfiak rendelkezésére álló erőforrások különbségeiről és ezzel összefüggésben eltérő esélyeiről ld. pl. Schlozman-Burns-Verba, 1994.

4. táblázat

A képviselők aránya az egyéni választókerületekből, a területi és az országos listákról megválasztott képviselők között 1994-1998. (%)

	1994-98			1998-		
	Egyéni	Területi	Országos	Egyéni	Területi	Országos
FIDESZ-MPP	0,0	14,3	0,0	6,6	8,3	0,0
FKGP	0,0	7,1	9,1	0,0	4,5	21,4
KDNP	0,0	20,0	0,0	-	-	-
MIÉP	-	-	-	-	0,0	9,0
MDF	0,0	5,5	33,3	5,8	-	-
MSZP	10,0	11,3	14,3	9,2	12,0	10,0
SZDSZ	0,0	21,4	20,0	0,0	40,0	5,8

A képviselők végzettség és szakma szerinti összetétele alig változott, és összességében valószínűleg nem változik lényegesen munkastílusuk sem, hiszen több mint 50 százalékuk már a második vagy harmadik időszakot tölti a parlamentben.

Az előző ciklussal való összehasonlítás kedvéért nézzük meg, hogyan vesznek részt a képviselők a bizottsági munkában.

5. táblázat

Az Országgyűlés állandó bizottságainak neme szerinti összetétele 1994–98 és 1998 utáni időszakban (%)

	1994-98			1998-		
	Nők	Férfak	Összes tag	Nők	Férfiak	Összes tag
Alkotmány- és igazságügyi	4	85,2	27	5	83,4	30
Alkotmány-előkészítő (1994-98)	1	96,0	25	-	-	-
Gazdasági	0	100,0	27	2	93,4	30
Mezőgazdasági	1	96,3	27	2	92,6	27
Költségvetési és pénzügyi	3	88,5	26	0	100,0	30
Külügyi	1	96,2	26	1	96,7	26
Önkormányzati és rendészeti	3	88,5	26	5	83,4	30
Európai integrációs ügyek	1	95,7	23	3	88,5	26
Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi	5	75,0	20	2	91,5	21
Honvédelmi	0	100,0	19	1	95,3	21
Környezetvédelmi	1	94,8	19	1	95,3	21
Kulturális és sajtó	5	73,7	19	4	81,0	21
Szociális és egészségügyi / Egészségügyi és szociális	8	57,9	19	6	71,5	21
Társadalmi szervezetek költségvetési támogatását előkészítő / Társadalmi szervezetek	2	87,5	16	1	92,9	14
Foglalkoztatási és munkaügyi	3	78,6	14	4	81,0	21
Számvevőszéki	1	92,9	14	0	100,0	14
Nemzetbiztonsági	1	91,0	11	2	86,7	15
Mentelmi, összeférhetetlenségi és mandátumvizsgáló	2	80,0	10	0	100,0	12
Oktatási, tudományos, ifjúsági és sport (1994-98)	2	89,5	19	-	-	-
Ifjúsági és sport (1998-)	-	-	-	0	100,0	21
Oktatási és tudományos (1998-)	-	-	-	0	100,0	21
Idegenforgalmi (1998-)	-	-	-	1	95,3	21
Területfejlesztési (1998-)	-	-	-	0	100,0	23

Bizonyos csökkenés valószínűleg magyarázható azzal, hogy negyedével kevesebben vannak a képviselők, így fizikai korlátai is vannak a bizottsági munkában való részvételnek. A táblázatból látható, hogy többé-kevésbé ugyanazokon a területeken dolgoznak, bár már a Honvédelmi és a Gazdasági bizottságban is megjelentek – igaz, ezúttal többek között a Költségvetési és pénzügyi bizottságnak nincsen nő tagja. Szembetűnően csökkent a nők aránya az Emberi jogi, kisebbségi és vallásügyi bizottságban. Ami több mint meglepő, az az, hogy az új bizottságok közül háromban annak ellenére nincs egyetlen képviselő sem, hogy ezek közül kettő “hagyományosan női területnek” számít: az ifjúság és az oktatás. A 22 bizottsági elnök közül továbbra is csak egy nő, és az összesen 51 bizottsági alelnöki posztból is mindössze 4 jutott képviselőnek.

Önkormányzati választások, 1998.

Az önkormányzati választások – a jelöltállítás és az eredmények - elemzése alátámasztja azt a korábbi megállapításunkat, amely szerint a nők közéleti részvétele piramis-szerű képet mutat: a politikai döntések csúcsaitól lefelé haladva egyre több nő kerül be a választott testületekbe. Az adatok tanúsága szerint az önkormányzatok különböző szintjei között is hasonló különbségek mutatkoznak, a polgármesterek között kevesebb, a testületi tagok között több a nő, a nagyobb városokban általában kisebb az arányuk, mint a kisebb településeken. Ennek részben az lehet az oka, hogy a kisebb településeken jóval nagyobb a közvetlen személyes ismeretség és kapcsolat szerepe a választók döntéseiben, mint akár egy budapesti kerület esetében. Itt kevésbé érvényesültek a pártszimpátiák, már csak azért is, mert a jelöltek több mint fele függetlenként indult. Az országgyűlési választások kapcsán láttuk, hogy pártok nem törekedtek tudatosan arra, hogy növeljék női jelöltjeik számát, vagy éppen kifejezetten segítsék őket a kampányra való felkészülésben és a kampányban. Az önkormányzati választások esetében ugyan lényegesen több női jelölt indult pártszínekben, arányuk mégis jóval elmaradt az összes jelölt átlagától. Ez megerősíti azt a feltételezésünket, hogy a helyi szervezetekben ma még jórészt a férfiak között megszokott viselkedésmintákkal, érdekérvényesítési módszerekkel lehet pozíciókat, s így jelöltséget szerezni, vagyis férfivá kell válnia annak a nőnek, aki sikeres politikus akar lenni.

6. táblázat

Polgármester- és települési önkormányzati jelöltek nemek szerinti összetétele a jelölő szervezetek típusa szerint, 1998.⁴

	Nő		Férfi		Összesen
	%		%		
Összes jelölt	23,7	24 040	76,3	77 522	101 562
Független	26,5	15 159	73,5	42 105	57 264
Pártok önálló és közös jelöltjei	18,8	5 565	81,2	23 971	29 536
Társadalmi szervezetek	22,0	1 674	78,0	5 922	7 596

A jelöltek nemek szerinti összetételét korcsoportonként vizsgálva fontos és mindenképpen pozitív tényként állapíthatjuk meg, hogy **a fiatalabbak között lényegesen jobb a nemek aránya, mint az idősebb generációknál.** Figyelemre méltó, hogy a 18-25 éves jelöltek között a nők aránya már 32,6 százalék, míg az összes jelölt között átlagosan 23,7 százalék. Igaz az összes jelölthöz képest igen csekély az ehhez a korcsoporthoz tartozó jelöltek száma, ám ha figyelembe vesszük, hogy a felettük levő három korcsoportban is az átlagnál több a női jelölt, számíthatunk arra, hogy a következő választásokon tovább javul – legalábbis a jelöltek

⁴ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

között – a nemek aránya. A jelölt nők még valamivel fiatalabbak is, mint férfi vetélytársaik: az összes női jelölt 40 százaléka 40 évesnél fiatalabb, míg a férfiaknak 32 százaléka tartozik ehhez a korcsoporthoz.

7. táblázat

Az önkormányzati választások összes jelöltjének nemek szerinti összetétele korosztály-csoportonként, 1998.⁵

	Nő		Férfi		Összesen
	%				
Összesen	23,7	24 040	76,3	77 522	101 562
18-25	32,6	1 310	67,4	2 703	4 013
26-30	26,8	1 789	73,2	4 894	6 683
31-40	27,5	6 548	72,5	17 230	23 778
41-50	24,3	9 109	75,7	28 380	37 489
51-60	19,8	4 326	80,2	17 493	21 819
61-70	12,8	867	87,2	5 882	6 749
70 felett	8,8	91	91,2	940	1 031

Ha külön-külön megvizsgáljuk a nemek szerinti megoszlást a polgármester-jelöltek és a települési önkormányzati jelöltek között, majd kiemeljük a 10 ezer lakosúnál nagyobb és kisebb települések polgármester-jelöltjeit, láthatjuk, hogy már a választások előtt kirajzolódik a korábban említett “hatalmi piramis”: az erősebb hatalmi pozíciókért folyó versengésbe már az induláskor az átlagnál kevesebb nő kapcsolódik be. Míg az összes jelölt között a nők aránya 23,7 százalék volt, az összes polgármester-jelöltnek csak 15,5 százaléka volt nő. A 10 ezer lakosúnál kisebb települések polgármester-jelöltjei között nagyjából az átlagnak megfelelő, 22,7 százalék a nő, a 10 ezer lakosúnál nagyobb településeken viszont ugyanez az arány már csak 6,7 százalék.

8. táblázat

Az önkormányzati választások összes jelöltjének nemek szerinti összetétele, 1998.⁶

	Nő		Férfi		Összesen
	%		%		
Polgármester-jelöltek	15,5	1 266	84,5	6 880	8 146
Települési önkormányzati jelöltek	24,4	18 686	75,6	57 938	76 624

⁵ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

⁶ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

9. táblázat

A polgármester-jelöltek nemek szerinti összetétele a 10 ezer lakosúnál nagyobb településeken, megyénként, 1998.⁷

	Nő		Férfi		Összesen
	%		%		%
Összesen	6,7	43	93,3	594	637
Budapest (kerületek)	5,7	5	94,3	83	88
Baranya	0,0	0	100,0	21	21
Bács-Kiskun	3,0	1	97,0	32	33
Békés	6,0	2	94,0	31	33
Borsod-Abaúj-Zemplén	4,9	2	95,1	39	41
Csongrád	0,0	0	100,0	18	18
Fejér	4,8	1	95,2	20	21
Győr-Moson-Sopron	0,0	0	100,0	17	17
Hajdú-Bihar	0,0	0	100,0	30	30
Heves	18,2	4	81,8	18	22
Jász-Nagykun-Szolnok	15,4	6	84,6	33	39
Komárom-Esztergom	6,0	2	94,0	31	33
Nógrád	0,0	0	100,0	17	17
Tolna	4,3	1	95,7	22	23
Szabolcs-Szatmár-Bereg	16,0	4	84,0	21	25
Somogy	0,0	0	100,0	11	11
Pest	11,4	12	88,6	93	105
Vas	0,0	0	100,0	21	21
Veszprém	8,3	2	81,7	22	24
Zala	6,6	1	83,4	14	15

Az önkormányzati választások összességében a parlamenti választásoktól eltérően a nők arányának növekedését eredményezték, bár a növekedés mértéke igen csekély: mind a polgármesterek, mind az önkormányzati képviselők között 1,3 százalékkal nagyobb a nők aránya, mint 1994-ben. Úgy tűnik az a tény, hogy a jelöltek nagyobb része függetlenként indult, és közöttük viszonylag nagy volt a nők száma, elegendő volt ahhoz, hogy az önkormányzati testületekben mintegy két és félszer nagyobb legyen a nők aránya, mint a parlamentben.

⁷ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal

10. táblázat

A polgármesterek megoszlása nemek szerint jelölő szervezetenként, 1990-1998. (%)⁸

	Férfi			Nő		
	1990	1994	1998	1990	1994	1998
Független	87,9	87,7	86,8	12,1	12,3	13,2
FIDESZ-MPP	93,3	90,9	95,6	6,7	9,1	4,4
FKGP	94,8	100,0	90,0	5,2	-	10,0
KDNP	91,9	96,8	100,0	8,1	3,2	-
MDF	95,7	100,0	90,9	4,3	-	9,1
MSZP	100,0	89,3	83,8	-	10,7	16,2
SZDSZ	95,5	90,5	92,3	4,5	9,5	7,7
Egyéb párt	82,4	80,0	83,3	17,6	20,0	16,7
Nonprofit szervezet	94,6	92,9	83,7	5,4	7,1	16,3
Közös jelölt	93,5	95,5	94,9	6,5	4,5	5,1
Összes polgármester	89,2	88,6	87,3	10,8	11,4	12,7

11. táblázat

Az önkormányzati képviselők megoszlása nemek szerint jelölő szervezetenként, 1990-98. (%)⁹

	Férfi			Nő		
	1990	1994	1998	1990	1994	1998
Független	83,0	76,5	75,1	17,0	23,5	24,9
FIDESZ-MPP	82,6	88,0	83,5	17,4	12,0	16,5
FKGP	93,3	89,3	90,1	6,7	10,7	9,9
KDNP	86,0	84,4	81,4	14,0	15,6	18,6
MDF	86,1	87,2	87,9	13,9	12,8	12,1
MSZP	85,6	80,7	80,7	14,4	19,3	19,3
SZDSZ	84,4	80,3	89,1	15,6	19,7	10,9
Egyéb párt	85,4	84,3	85,2	14,6	15,7	14,8
Nonprofit szervezet	83,7	84,0	85,1	16,3	16,0	14,9
Közös jelölt	88,2	88,9	85,8	11,8	11,1	14,2
Összes képviselő	84,4	78,4	77,1	15,6	21,6	22,9

Az eredmények tükrözik a jelöltek összetételének vizsgálatakor bemutatott "piramis-jelenséget": a 10 ezer lakosúnál nagyobb települések polgármesterei között a nők aránya mindössze 4,9 százalék, míg a testületekben átlagosan 14,4 százalék.

⁸ Bocz, 1995., BM-KSH⁹ Bocz, 1995., BM-KSH

12. táblázat

A nők és férfiak aránya a 10 ezer lakosúnál nagyobb települések önkormányzataiban megyénként, 1998. (%)¹⁰

	Nők	Férfiak
Budapest (kerületek)	18,0%	82,0
Baranya	17,7%	82,3
Bács-Kiskun	13,7%	86,3
Békés	11,4%	88,6
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,0%	82,0
Csongrád	13,2%	86,8
Fejér	7,3%	92,7
Győr-Moson-Sopron	8,6%	91,4
Hajdú-Bihar	9,7%	90,3
Heves	12,2%	87,8
Jász-Nagykun-Szolnok	13,4%	86,6
Komárom-Esztergom	10,2%	89,8
Nógrád	17,6%	82,4
Tolna	14,7%	85,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	13,9%	86,1
Somogy	13,7%	86,3
Pest	17,1%	82,9
Vas	5,2%	94,8
Veszprém	13,7%	86,3
Zala	13,0%	87,0
összesen	14,4%	85,6

A nők politikai befolyásának, döntési folyamatokban való részvételének vizsgálatához a számarányok elemzése mellett mindenképpen hozzátartozik az a kérdés, vajon a testületeken, szervezeteken belül milyen pozíciókba jutnak/juthatnak nők. A döntési folyamatokban az önkormányzatoknál még inkább, mint az országos politika szintjein, nagy szerepet játszanak azok az informális kapcsolati és információs hálózatok, amelyek átszövik az egy-egy település irányítását végző intézményeket, és amelyek révén sokszor a formális testületi tagságnál lényegesen erősebb pozíciók alakulhatnak ki. Közhely, hogy a nők általában nehezen jutnak ezekben a hálózatokban jó helyzetbe, mert az informális befolyásoló csoportok sokszor olyan "férfias" társasági eseményekhez, foglalatosságokhoz is kötődnek, amelyekben a nők aligha vehetnek részt. Tovább bonyolíthatja a képet, hogy a polgármester – testület – hivatal aktuális viszonya nagyon is eltérő hatalmi pozíciókat eredményezhet, s ez nemcsak településről településre változhat, hanem akár egy településen két ciklus között is, így a puszta adatokból nem tudhatjuk meg, hogy az adott településen éppen egy erős jegyző, esetleg a testület legnagyobb frakciójának vezetője van-e jobb pozícióban. Még kevesebb ismeretünk lehet arról, hogy ezekben a játszmákban a nők – ha részt vesznek – milyen befolyásra tehetnek szert. Ráadásul az önkormányzatokban

¹⁰ Forrás: BM Központi Nyilvántartó és Választási Iroda

dolgozó nők esetében is kérdés, vajon mennyire tekintik magukat a női érdekek képviselőinek, mennyire tudatosan vállalják, hogy politikus nőként működjenek.

Irodalom

Az Országgyűlés bizottságainak, albizottságainak tisztségviselői, tagjai és munkatársai (1997) Országgyűlés Hivatala, Főtitkárság, Budapest.

Az Országgyűlés bizottságainak tisztségviselői, tagjai és munkatársai (1998) Országgyűlés Hivatala, Főtitkárság, Budapest.

Belügyminisztérium Választási Iroda. <http://www.valasztas.hu>

Bocz János (1995): Önkormányzati képviselők, polgármesterek. Társadalomstatistikai füzetek 13. szám. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest

Lévai Katalin-Kiss Róbert (1997): Nők a közéletben. In: Lévai Katalin – Tóth István György (szerk.) Szerepváltozások. Jelentés a nők helyzetéről 1997. Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkársága – TÁRKI, Budapest.

Parlamenti Információs Rendszer. <http://www.mkogy.hu>

Schlozmann, K.L. – Burns, N. – Verba, S.: Gender and the Pathways to Participation: The Role of Resources. *The Journal of Politics, Vol. 56, No. 4.*

Tóka Gábor (1998): Választói magatartás. In: Kolosi Tamás – Tóth István György – Vukovich György (szerk.) Társadalmi riport 1998. TÁRKI, Budapest.